

Երբ սկսվեցան վիճարանութիւնները ձայնաւոր Զուրաբով մի քանի հարցեր առաջարկեց վերաքննող յանձնադաշտին, որի պատասխաններէն մենք այն եզրակացութեան հասանք, որ վերաքննութիւնը շատ խստութեամբ չէ կատարուելու վարչութիւնը և քաղաքացիները նոյն ձայնաւոր Զուրաբովի հարցերին պատասխանեցին, որ մի քանի անկանոնութիւններ կատարուել են, որովհետեւ նոյնները, զեկանոններ և յանձնարար ամեններին վարչութիւնը չափազանց շատ զործ է ունենում, որ ասանց ստորագրութեան փողեր են առած ծառայողներին՝ դրանց և վարչութեան փոխադարձ հաստատութեան հիման վրա և որ կապալաւորներին փող էր արժում, որովհետեւ նրանք մեծ կապալաւորեան տէր մարդիկ չեն և նրանց տրուում էր կատարած զործի համեմատ արժէքի կէտից ոչ աւելի:

Այնուհետեւ նոյնպիսի հարցերով դիմեց յանձնադաշտին և վարչութեան անդամներին ձայնաւոր Արզար Բովհանդեանը և վիճարանութիւնները սկսվեցան իստում էին զրիտարողեա ձայնաւորներ՝ Արզար Բովհանդեան, Լիմիթրով, Բիլիշ Բալինեանց մի կողմից, որոնք առանձին զեկանոններ չէին գտնում վարչութեան վարձուքին մէջ և նրան պաշտպանում էին, իսկ ձայնաւորները Զուրաբով, Մանգուլով և Ալիխանով միւս կողմից: Վիճարանութեան Զուրաբով շատ յարձակում էր վարչութեան վրա և նրա կողմից զործած այնպիսի շարժումներ էր գործում, որոնց պատճառով վարչութիւնը պէտք էր դատարանի ենթարկուել: Վիճարանութիւնները վերջացան և ձայնաւորներին ահագին մեծածախնութիւնը վճարեց անցնել օրակարգի հարցերին և դրանով հաստատութիւն յայտնեց քաղաքացիներին և վարչութեան անդամներին: Մեր կողմից գտնուեցան գատողութիւններ անկողնու հարստի չունենք, այսօրու միայն էր նկատուել, որ ձայնաւոր Լիմիթրովով որ Զուրաբովի առանձին մասին մի քանի անգամ կրկնում էր. ձԵ ՅՈՒ ՅԵՇՇՇՇՇՇՇՇՇՇ (զա անմասնութիւն է): Իստուկայի կզանակը առհասարակ ժողովների մէջ անքաղաքութեան է, եթէ աւելի չաւենք, մանաւանդ, եթէ ի նկատի առնենք, որ այդ անմասնութիւններ առող ձայնաւոր Զուրաբովի առաջարկութեան շնորհիւ յայտնվեցաւ, որ ապօրինի կերպով առաջուց առած է 18,000 ռ. աւելի գումար և այդ պատճառով քաղաքը կորցնում է առ

և որպէս ամեն մի թեմական առաջնորդ նշանակում ու հաստատում է Կ. Պոլսի պատրիարքարանից, այնպէս էլ ինչպէս կաթողիկոսները հաստատում են նոյն պատրիարքարանից և իրանց կաթողիկոսութեան թէրաթի Բ. Գրեյից ստանում են պատրիարքի միջնորդութեամբ Զեղծուների, անիրաւութիւնների, մի խոսքով բոլոր յանցանքների դէպքերում Կ. Պոլսի պատրիարքարանը իրաւունք ունի դատելու, պատժելու և մինչև անգամ փոխելու նրանց: Հետ ժամանակ չէ անցել, որ Ալիխանովի այժմեան իսլամութիւնը կաթողիկոսը բերկեցաւ Կ. Պոլսի, գատնեցաւ և տասն տարեկան չափ բանտարկված մնաց պատրիարքարանում:

Կ. Պոլսի պատրիարքարանի այդ ընդարձակ գերիշխանութիւնը, որ իրան նիւթ ունի մի կաթողիկոսով անմասնագրական կառավարութեան, ի նարկէ, Թիւրքիայի այժմեան քաղաքական անգամանակներում չէր կարող շատ հանել լինել Բ. Գրանը: Պատրիարքը ոչ միայն իր ներքին ազգային և կրօնական խնդրում զործում էր ամենայն եռանդով, այլ նա սկսել էր մի արտաքին գիւնանդատական յարաբերութիւն Կ. Պոլսի զեկանոններին, կամ ուղղակի Սուրապի հետ: Այս բոլորից յետոյ մէկտեղում գրված էր Բերկիշի առաջածրուով 61-րդ յօդուածը և Հայաստանի վերանորոգութեան խնդիրը: Ինչ պէտք էր արած, Նախորդ սովորները եթէ նորիս պաշտպան, թէ այդքան նուազ էր ամենը նայոց

նուազը այդ գումարի տոկոսը, որ 6% առաւան 90 ռ. է անում, որ, յայտնի չէ թէ ինչի համար, մտաւորապէս 100 ռ. ամառական ուժիկ ստացող պաշտանայի տրվում է առաջուց 700 ռ. և այլն:

ՆԱՄԱԿ ԲԱՅՈՒՆՑ

Յունիստի 31

Ներկայ ծրարի մէջ ուղարկելով երեսուն և հինգ թուրքի, որ ժողովել են յօդուած Կ. Պոլսի նայոց Միացեալ ընկերութեան, խնայարար խնդրում են հասցնել ուր հարկն է: Այդ գումարից 27 ռ. հանգանակել են ոչ Մարտիրոս Տէր-Ստեփանեանի տանը, ուր մի քանի անգամ էր արժում էինք երկնայեան հաղորդութիւն իսկնուրբաւորների ցուցակը խնդրում են տալել «Մշակ» համարներից մէկի մէջ ի միամտութիւն:

Մարտիրոս Տէր-Ստեփանեան 3 ռ., Նիկողայ Տէր-Ստեփանեան 10 ռ., Ստեփան Տէր-Ստեփանեան 1 ռ., Աղասի և Սերգէյ Պապովեաններ 4 ռ., Ալ. Արշէնան 1 ռ., Կարապետ Մարգարեան 1 ռ., Խաչատուր Սահակեան 1 ռ., Աւագ Ղաւարեան 1 ռ., Բովհանդեա Տէր-Վարդանեան 1 ռ., Աւետիս Տէրեքեան 1 ռ., Ստեփան Բարայեան 1 ռ., Աղաջեան Հաղորեան 1 ռ., Ոմէ 1 ռ., Ալ. Զատ ան 2 ռ., Սեփարու Բազադեան 3 ռ., Սահակ Աղաման 1 ռ., Աղաբէր Խաչանեան 1 ռ., Միքայիլ Դանեան 1 ռ., Ա. Մովսէսեան 1 ռ., Գումարեան 36 թուրքի, իսկ 1 թուրքի փոխար Զուրաբովից էր մնաց 35 ռ.: Ստորագրութիւնը չարձանակում են:

Ա. Մովսէսեան

ՆԱՄԱԿ ԻՄԱՐԱՅԻՆ

Աւերաւորագրող, 31 յունիստի

Պատասխան լրագրող ներկայ թուականի 9 համարում յայտնած էր մի անշայտ պարտն իրեն լուր, որ ես խաբարեմ Նախորդի նամակի համար պահանջում են 5 կոպ., իսկ գրաւոր նամակների յայտարարութեան համար 15 կ. այդ իմ անիրաւացի պահանջը չէր կատարուել նամակը իրր թէ ես չեմ յանձնում իրան: Ես երբէք այդպիսի խնդիր և օրինաց նախապէս պահանջ ուղարկել չեմ արած: Եթէ պարտն լրատուի հաղորդած լուրը ճշմարիտ է, թող յայտնէ Նախորդագրող իր անունը ու աղգանունը և ունեցից արած են այդ պահանջը, այն ինչ, հակառակ լրատու պարտնից զրոգորտութեանց, ունեւ մի քանի շարժակալութեան թերթեր պատուաւոր անկնքներից ստացած: Եթէ հարկ լինի այդ ես հրապարակ կը հանեմ ի տաղութիւն իմ մարտը և հաստատված ծառայութեան, իսկ եթէ պատահած լինել ինձ նա այդպիսի դէպք, կարծում եմ, որ չէի կարող արժանանալ այդ շնորհակալութեանցը: Վասն որոյ, ուղղում եմ, ճշմարտութիւնը վերականգնելու

պատրիարքին սահմանադրական կառավարութիւնը, երբէք թույլ չէին տայ, որ հաստատվել նա: Իսկ այժմ ոչ միայն խիստ ուշ էր, այլ անկարելի էր խել այն, ինչ որ առած էր առաջուց, — անկարելի, քանի որ Հայաստանի համար նոր արտանութիւններ, նոր բարենորոգումներ են պահանջում: Բայց Բ. Գրանը բաւական վարպետ է իր խորամանկութիւնների մէջ. նա մտածել, եթէ ուղղակի կերպով չէ կարող ուղղել նախկին պատրիարքի իշխանութիւնը, գտնել կողմնակի միջոցներով պէտք է թուլացնել նրան և միանգամայն անգամաւորել, որ այլ ես չը կարողանայ թիւրքաց չոր նպատակների հակառակ գործել: Այստեղից ծագեց Լիմիթրովի կաթողիկոսական խնդիրը:

Որպէս կրօնական և եկեղեցական վեները սկզբում ծագում են չնայն հարցերից, այնպէս էլ Լիմիթրովի Կիւրիէ կաթողիկոսի վեներ Կ. Պոլսի պատրիարքարանին նա ըստ երևոյթին պէտք է շատ չնայն համարել, եթէ նրա կեղծի տակ չը նկատվել թիւրքաց կառավարութեան քաղաքական անկարողութիւնը: Անա ինչպէս. — Միքայիլ կաթողիկոսը, օգուտ քաղելով Բ. Գրանի այժմեան թշնամական յարաբերութիւնից զեղի պատրիարքարանը, այնպիսով է, որքան կարելի է, դուրս գալ պատրիարքի և ազգային ժողովի իրաւասութեան տակից, այնպիսով է բարձրացնել իր դիրքը, և եթէ նմաւոր կը լինի, մի անկարգ գրութիւն ստեղծել: Նա պահանջում է,

համար խնդրում են իմ այս երկտող պատասխանը տալէք ներ լրագրի մտակայ համարներից մէկում:

Աւերաւորագրողի փոստատան նամակ ըստ ժամանակի միջանակն Բարախանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՈՐ

ՆՈՒՌՈՒՆՑ մեզ գրում են որ անցեալ զեկանոններ ամի 15-ից սկսած մինչև այս տարեկան յունիստի 20, ուրեմն երեսուն և հինգ օրեկ ընթացքում, 25 անգամ հրեհներ պատահեցան Նախու մէջ, Լիւրեմն մի և նոյն զեկերը երկու անգ էր պատահում հրեհը: Երկու անգամ հրեհների ժամանակն էլ այդպէս չորս մարդ, որոնցից երկուսը խելոյն մեռան, իսկ միւս երկուսն էլ մահամեծ գրութեան մէջ հիւանդ պառկած են:

ՆՈՒՌՈՒՆՑ մեզ հաղորդում են նեանեալը Թեմական վերաւորաւոր երեք ամիս չարձանակ մնալով մեր գաւառում, ոչ մի բարեկարգութիւն չէ արել զարդների մէջ, ընդհակառակն, բոլոր ուսումնարանները կործանված գրութեան մէջ թողնելուց յետոյ, ինքն նեանեալ Բագու: Առանց վերաւորաւոր, լու թէ վատ, զարդները գոյութիւն ունեն մեզանում, իսկ դրա օրով ոչ միայն չը բարեկարգեցան նրանք, այլ բոլորն էլ փակեցան: Այժմ հարկաւոր ժամակներ անգործ թափաւում են փողոցներում գրկված լինելով զարդից, միմայն փողոցային ժողովները ստորելով:

Յունիստի 24-ից սկսած, ինչպէս մեզ գրում են, եղանակը Նախու կաթողիկոս մեղանցել է: Զիւնի փոխանակ կանոնաւոր անկնքներ են գալիս և նրանց նեանում են պաշտաւ և ապր օրեր: Երեքից զինք ինչու մինչև 4 ռ. 50 կ. չանաղը (3 պուլ և 20 ֆ.), զարին և բրինձը նայեալս ստորակնքից անհամեմատ էման գնեալ են ծախվում, իսկ մնացած միջերները թանց են:

ԱՎԵՐԱՅԻՆՑ մեզ գրում են: «Այս քաղաքում կան վեց ուսումնարաններ, որոնցից հինգը նայոց զարդներն են, իսկ վեցերորդը քաղաքային ուսումնարանն է, ուր աշակերտների մեծ մասը զարմեալ հայեր են: Բայց այդ վերջին զարդում նայոց մայրերի լեզուն շատ թույլ կերպով է մատակարարվում: Այդ լեզուի ուսուցիչը մի բոլորովին անուս մարդ է: Քաղաքն էլ չէ կանոնում ունիլ փող ծախել նայոց լեզուի մի օրինաւոր ուսուցիչ իր քաղաքային զարդի համար վարձելու: Նպատակով, չը նայելով որ, ինչպէս ստացիւր, տաներ մեծ մասը զարմեալ նայն իսկ հայերի, ուրեմն քաղաքի մէջ մեծածախնութիւն կազմող բնակիչների գաւակներն են:»

Մի պարտն, որ բնակվում է Թիֆլիսի Հաւա-

որ իր վիճակի սահմանները լայնացնեն, պահանջում է, որ իրան իրաւունք տան, առանց պատրիարքարանի միջնորդութեան, ուղղակի յարաբերութիւններ սկսել Բ. Գրան հետ: — Այդ բոլորը Բ. Գրան ամենացանկալի բաղանքներն են, Նպատակը շատ պարզ է. Նիկ Լիմիթրովի կաթողիկոսութիւնը կը բարձրանայ, եթէ նրա յարաբերութիւնները բոլորովին կը կտրվեն պատրիարքարանից, այն ժամանակ, շատ հասկանալի է, որ թէ ազգային ժողովի և թէ պատրիարքի իշխանութիւնը կը թուլանայ: Եւ Բ. Գրանը այնուհետեւ իր փոստախոսութեան համար ամեն ազգային շահերը ծախող մի գաւառեան կաթողիկոսի նմա՝ ինչպէս կանոնայ, այնպէս կը վայել:

Բ. Գրանը բաւական վարպետութեամբ է առաջ տանում իր զորքը. նա գիտէ, որ մի կաթողիկոս եկեղեցական տափանձով աւելի բարձր է քան թէ մի պատրիարք: Ինչու պատրիարքից չը խել նրա բոլոր իրաւունքները և չը տալ կաթողիկոսին, երբ որ այդ կաթողիկոսը խոստանում էր աւելի հուս նպատակ գաւառը Գրանը: Այդ հարցում Բ. Գրանը ի նկատի ունի մի ուրիշ, ունի կարեւոր կէտ եւ: Նա գիտէ, որ Միւս, Զեղթուրը և առհասարակ Լիմիթրով, իրանց քաղ նայ բնաւարաններով մեծ նշանակութիւն ունեն Հայաստանի վերականգնման գործում: Հիմնելով այդ երկնքներում մի անկարգ կաթողիկոսութիւն, և կարելով նրա յարաբերութիւն:

բար աւան թաղում, մեզ գրում է: «Չեր լրագրի № 19-ի մէջ հաղորդած լուրը վրաց քանակի արարմանի մասին շատ անախորժ տպաւորութիւն գործեց կարգաւորի վրա: Մենք կարող ենք տեսլ որ նայ քանակների մէջ էլ շատ անգամ պատահում է անանկ այդ տեսակ տ. կարկուծիների օրինակները: Նորեւում մեք առիթ ունեցանք ներկայ գտնվել մի հաւաքարդի նայ քանակի սակարկութեանը նորապանների հետ: Այդ տեսակ արարմաններից յետոյ գումար է պահանջել ժողովրդից յարգանք զեղի քանակները, որովհետեւ տղաւ ժողովուրդը, թէն դա շատ ցաւալի է, միշտ սովորութիւն ունի մանաւորը բնականացնել:»

ՎԱՐՈՒՆՑ մեզ գրում են: «Յունիստի 25-ին տեղիս ուսումնարանները տուեցին մի ներկայացում յօդուած նայոց նոյնը երկուսը զարդներից: Որքան ինքն գործը բարի էր արել, ուսում խելի կարգից, դրա մասին մենք չենք էլ կանոնում աւելորդարանութիւններ անել: Գործը ինքն իր համար է փաստաբանում: Բայց մեք կը պատմենք միայն անցեալը, առանց մեղանցի որ և է խաղ կամ գաղաղութիւն աւելացնելու: Իստմը մեծ գումարութիւնների և անախորժութիւնների հանդիպեց, նայն իսկ ուսում հաւաքութեան միւս մասից: Ամբողջ ուսում հաւաքութիւնը երկու օրոյ բանակների վրա բաժանվեց: Հասարակութեան մի մասը առում էր որ հայերին չը պէտք է օգնել, նրանք անպիտան են, ֆանատիկներ են, հարստաւորներ են, իսկ միւս մասի և նիւս հետ թաւարանները պատասխանում էին որ նայոց զարդներն էլ տ. րութիւնից հաստատված զարդներ են, որ անց ուսում են առնում ուսում հաւաքութեան քաղաքային նայ մանուկները: Վերջուս թաւարանները թէ ներկայացան յոյնաւոր ժամանակ, թէ կրկնութիւններ աւելում և անկնքներ տարածելու ու առանկնք ծախելու ժամանակ և թէ նայն իսկ ներկայացման ընթացքում այնպիսի անախորժութիւնների, պատուին դիպող վիրաւորանքների, կոխների և աղակների հանդիպեցան, որ նայոց զարդների վարչութիւնը վեներ է ներկայացում մից զոյացած գումարը տաւարուն պէս շնորհարկութեամբ յետ գարնենկ ուսում թաւարաններին:»

ԲԱՅՈՒՆՑ պ. Բ. Մ. Սարգսեանի ձեռքով ստացանք 10 թուրք յօդուած «Միացեալ ընկերութեան», որ նուիրել է Միքայիլ Տէր-Ստեփանեանց:

Ստացանք ԲԱՅՈՒՆՑ պ. Բարսեղի Հայրու մանցից 20 թուրք յօդուած Վանի օսկոսանի ներքի:

Ռուսաց լրագրիները հաղորդում են որպէս լուր, որ գաւառական լրագրութիւնը ազատված

ները Կ. Պոլսի պատրիարքարանից. — գրանով Բ. Գրանը բոլորովին իր նախկին մէջ գտած կը լինի Լիմիթրովի: Միքայիլ կաթողիկոսի նման ազգականաւ, և թուրք կառավարութիւնից պաշտօնութիւն վայելող մարդը, ի նարկէ, երբէք չէ սկսի նրա շահերի հակառակ գործել: Մինչդեռ Կ. Պոլսի պատրիարքարանի գործողութիւնները Լիմիթրովի վերաբերութեամբ չեն կարող չառնտելի կառկաններ չը պատճառել Գրանը:

Միքայիլ կաթողիկոսը, առանց պատրիարքարանի նրաւերի, Կ. Պոլսի գալով, արդէն ըսկ սկի է իր մեղքնայութիւնները: Իր քաղաքային զեղած ուկիներով (որոնց մասին մի քանի անգամ պատմվել է նա) այժմ սկսել է մի առանձին կուսակցութիւն կազմել: Նա չարանակում է յանաւորութեան մերժել պատրիարքի և ազգային ժողովի առաջարկութիւնները: Թիւրքաց մանուկը քաղաքական յայտնեց իր պաշտպանութիւնը ապստամբ կաթողիկոսին, հարկելով Բ. Գրան առաջարկութիւնը այդ վեներ վրա: Հայ մանուկը զեւ վեներական այնպէ չէ տակ: Կոթիւ չարանակվում է:

Տարակիտ չը կայ, որ այդ կոխը կարող է երկար զբաղեցնել թէ պատրիարքին և թէ ազգային ժողովին մի անախորժ, մի և նայն ժամանակ վտանգաւոր եկեղեցական հարցով, ուրիշ այն ժամանակ, երբ պատրիարքի իւրաքանչիւր թուրքն այժմ շատ թանց է մեր բուն ազգային խնդիրների վերաբերութեամբ, Լիմիթրովը, թէ